

Wewnętrzne systemy zapewniania jakości kształcenia – odniesienie do nowych regulacji prawnych

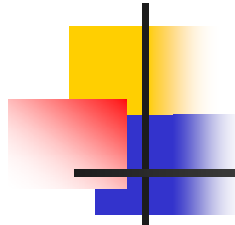
SEMINARIUM BOLOŃSKIE

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Poznań, 1 grudnia 2011 r.

Maria Ziółek – Ekspertka Bolońska
Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

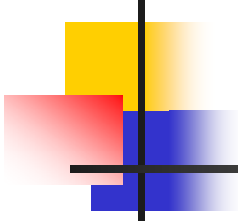

Plan prezentacji

---

1. Definicje jakości; kultura jakości
2. Nowelizacja ustawy PSW, rozporządzenia ministra – odniesienie do jakości kształcenia
3. Jak tworzyć (modernizować) wewnętrzne systemy zapewniania jakości kształcenia – propozycja
4. Jak prowadzić ocenę programów kształcenia - propozycja

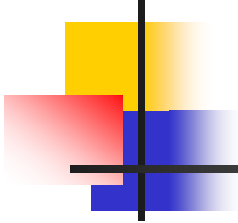

Jakość - definicje

student,
pracodawca,
społeczeństwo

- **JAKOŚĆ, definicja kompleksowa** - jakość oznacza pełne i ciągłe zaspokajanie potrzeb **odbiorcy** na konkurencyjnym rynku
- **JAKOŚĆ, definicja wartościowa** - jakość to stopień doskonałości **produktu**
- **SYSTEM ZAPEWNIENIA JAKOŚCI** - oznacza strukturę organizacyjną, podział odpowiedzialności, procedury, procesy i zasoby umożliwiające wdrożenie zarządzania jakością
- **ZAPEWNIENIE JAKOŚCI** - oznacza wszystkie planowane i systematyczne działania niezbędne do tworzenia odpowiedniego stopnia zaufania co do tego, że usługa spełni ustalone wymagania jakościowe

Absolwent ???

Jakość kształcenia

- Prawidłowa budowa programów kształcenia z uwzględnieniem efektów kształcenia i właściwa realizacja procesu kształcenia powinny prowadzić do osiągnięcia wysokiej jakości kształcenia.
- Aby to osiągnąć niezbędna jest **KULTURA JAKOŚCI** rozumiana jako zbiorowa odpowiedzialność za kształcenie (uczenie się); wzorce zachowań i działań związanych z dbałością o jakość.

Kultura jakości a systemy zapewniania jakości

**Wewnętrzne systemy
zapewnienia jakości**

**Mają prowadzić do
KULTURY JAKOŚCI**

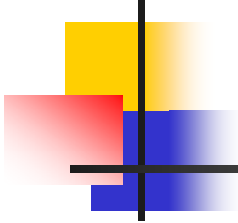
**Zewnętrzne systemy
zapewnienia jakości**

**Komisje akredytacyjne -
krajowe i europejskie**

**KULTURA JAKOŚCI podnosi wartość instytucji.
Zewnętrzne procedury sprawdzania dostarczają społeczeństwu
informacji o randze instytucji.**

Od czego zacząć tworzenie systemu?

Wdrażanie KULTURY JAKOŚCI – na poziomie uczelni / wydziału / instytutu

- Powołanie jednostek odpowiedzialnych za opracowanie systemu zapewnienia jakości i zarządzania jakością kształcenia (na każdym z poziomów, w ramach całej społeczności akademickiej).
- Opracowanie procedur dotyczących różnych elementów procesu dydaktycznego (m.in. zatwierdzanie/modyfikacja programów, procedur egzaminacyjnych, kontrola obciążenia studentów, etc) i określenie odpowiedzialności za poszczególne elementy.
- Ewaluacja (diagnoza) obecnego stanu.
- Plan poprawienia jakości. Plan „naprawczy” – np. wg cyklu koła Deminga (PDCA – *Plan – Do – Check – Act : planowanie – realizacja – kontrola – wykonanie naprawy*) „wymuszający” na społeczności akademickiej pewne zachowania i działania pro-jakościowe.

European Standards and Guidelines (ESG) - 2005

Instytucje muszą opracować politykę zapewniania jakości, która dotyczy:

- relacji pomiędzy kształceniem i badaniami naukowymi w instytucji
- instytucjonalnej strategii dla jakości i standardów
- organizacji systemu zapewniania jakości
- odpowiedzialności wydziałów, instytutów i innych jednostek organizacyjnych oraz indywidualnych osób za zapewnianie jakości
- włączenia studentów do zapewniania jakości
- sposobów wprowadzania tej polityki, monitorowania i poprawiania

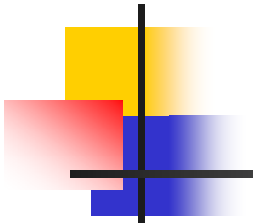
STANDARDY I WSKAZÓWKI

ENQA

(European Association for Quality Assurance in Higher Education)

- Polityka oraz procedury zapewnienia jakości
- Zatwierdzanie, monitoring oraz okresowy przegląd programów kształcenia oraz ich efektów
- Ocenianie studentów
- Zapewnienie jakości kadry dydaktycznej
- Zasoby do nauki oraz środki wsparcia dla studentów
- Systemy informacyjne
- Publikowanie informacji

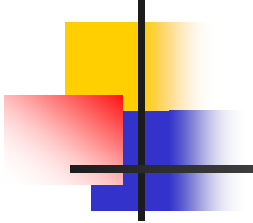

Wewnętrzne systemy zapewniania jakości kształcenia – przepisy prawne

---

Ustawa – Prawo o Szkolnictwie Wyższym

- Art. 9 ust. 3c) – Minister... określi w drodze rozporządzenia działanie wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia w zakresie analizy efektów kształcenia.
- Art. 66 ust. 3a) – Rektor... sprawuje nadzór nad wdrożeniem i doskonaleniem uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

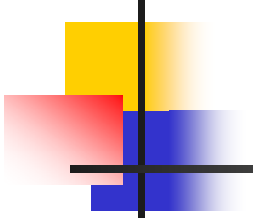

Wewnętrzne systemy zapewniania jakości kształcenia – przepisy prawne

---

Rozporządzenie Ministra NiSW w sprawie warunków oceny programowej i instytucjonalnej

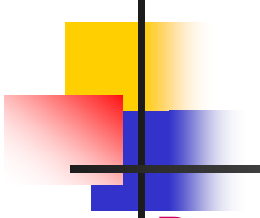
- §2 Ocena programowa obejmuje ocenę:
  - 3) funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia – w zakresie analizy efektów kształcenia i jego działania na rzecz doskonalenia programu kształcenia
- §7 Ocena instytucjonalna obejmuje ocenę:
  - 2) funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia, w tym jego konstrukcji i oddziaływania na doskonalenie jakości kształcenia.

Wewnętrzne systemy zapewniania jakości kształcenia – przepisy prawne

Rozporządzenie Ministra NiSW w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia

- §9 pkt 1. Jednostka...**może** prowadzić studia... jeżeli...:
  - 9) **wdrożyła** wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia, uwzględniający działania na rzecz doskonalenia programu kształcenia na prowadzonym kierunku studiów.
- Pkt 2. Jednostka, która rozpoczyna kształcenie na nowym kierunku studiów powinna:
  - 2) **wdrażać** wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia, uwzględniający działania na rzecz doskonalenia programu kształcenia na prowadzonym kierunku studiów, **od dnia rozpoczęcia kształcenia** na danym kierunku studiów.

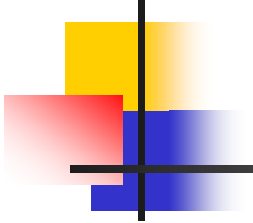

Wewnętrzne systemy zapewniania jakości kształcenia – przepisy prawne

Rozporządzenie Ministra NiSW w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia

§ 11.

1. Wewnętrzny system zapewnienia jakości, odnoszący się do wszystkich etapów i aspektów procesu dydaktycznego, uwzględnia w szczególności wszystkie formy weryfikowania efektów kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów, osiąganych przez studenta w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz oceny dokonywane przez studentów, o których mowa w art. 132 ust. 3 ustawy, oraz wnioski z monitorowania kariery zawodowej absolwentów uczelni.
2. Kierownik podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni, po zasięgnięciu opinii zespołu nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego określonego kierunku studiów, przedkłada na koniec roku akademickiego radzie tej jednostki ocenę efektów kształcenia, która stanowi podstawę doskonalenia programu kształcenia.

Wewnętrzne systemy zapewniania jakości kształcenia – przepisy prawne; podsumowanie

- Odpowiedzialność rektora za wewnętrzne systemy zapewniania jakości kształcenia (**WSZJK**) w jednostkach – konieczność tworzenia **struktury na poziomie uczelnianym**
- Nie można prowadzić kierunku studiów bez WSZJK – konieczność tworzenia **struktury na poziomie jednostki**
- Najważniejsze zadania:
  - **weryfikacja efektów kształcenia na kierunku studiów**
  - **analiza ocen dokonywanych przez studentów**
  - **analiza wniosków z monitorowania kariery absolwentów**
  - **doskonalenie programu kształcenia**

Ocena programowa dokonywana przez PKA

Rozporządzenie Ministra NiSW w sprawie warunków oceny programowej i instytucjonalnej

Ocena programowa dokonywana przez PKA obejmuje:

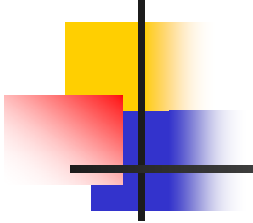
- Związek kierunku z misją uczelni
- Odniesienie efektów kształcenia (EK) kierunku do KRK
- Program studiów, w tym sposoby weryfikacji osiągniętych EK
- Przypisanie punktów ECTS
- Spełnianie wymagań dotyczących minimum kadrowego
- Infrastrukturę dydaktyczną
- Warunki prowadzenia kształcenia na odległość
- Funkcjonowanie WSZJK
- Dostosowanie EK do potrzeb rynku pracy
- Zarządzanie procesem dydaktycznym w zakresie kierunku studiów, w tym zmian dokonywanych w programie studiów wynikających z jego doskonalenia

Ocena instytucjonalna dokonywana przez PKA

Rozporządzenie Ministra NiSW w sprawie warunków oceny programowej i instytucjonalnej

Ocena instytucjonalna dokonywana przez PKA obejmuje:

- Związek strategii rozwoju jednostki ze strategią rozwoju uczelni
- Funkcjonowanie WSZJK
- Jakość kształcenia na studiach podyplomowych
- Jakość kształcenia na studiach doktoranckich
- Współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Uchwała nr 1/2011 PKA z dnia 10 listopada 2011 w sprawie statutu PKA

- Załącznik cz. I – Kryteria oceny programowej

**8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości
zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na
ocenianym kierunku studiów.**

1) Jednostka **wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia**; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na **doskonalenie jakości** jego końcowych efektów,

2) w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości **uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.**

Uchwała nr 1/2011 PKA z dnia 10 listopada 2011 w sprawie statutu PKA

■ Załącznik cz. II – Kryteria oceny instytucjonalnej

2. Jednostka stosuje skuteczny wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia.

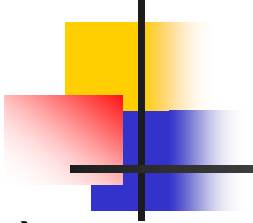
1) **Struktura** podejmowania decyzji w zarządzaniu jakością jest przejrzysta i **zapewnia udział pracowników, studentów, doktorantów, słuchaczy oraz interesariuszy zewnętrznych** w podejmowaniu istotnych decyzji dotyczących jakości kształcenia.

2) **wewnętrzne procedury** zapewnienia jakości kształcenia mają charakter kompleksowy, przeciwdziałają powstawaniu zjawisk patologicznych i zapewniają weryfikację i ocenę efektywności wszystkich czynników wpływających na jakość kształcenia, a w szczególności umożliwiają:

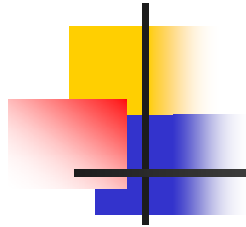
a) ocenę stopnia realizacji efektów kształcenia, zdefiniowanych dla prowadzonych przez jednostkę studiów,

b) **udział pracodawców** i innych przedstawicieli rynku pracy **w określaniu i ocenie efektów kształcenia,**

Uchwała nr 1/2011 PKA z dnia 10 listopada 2011 w sprawie statutu PKA

-
- c) **monitorowanie losów absolwentów** w celu oceny efektów kształcenia na rynku pracy,
  - d) **monitorowanie** i okresowe przeglądy **programów kształcenia**,
  - e) **ocenę zasad oceniania** studentów, doktorantów i słuchaczy oraz weryfikację efektów ich kształcenia,
  - f) **ocenę jakości kadry** prowadzącej i wspierającej proces kształcenia, w tym także przez studentów, doktorantów i słuchaczy, oraz realizowanej polityki kadrowej,
  - g) **ocenę poziomu naukowego** jednostki,
  - h) **ocenę zasobów materialnych**, w tym infrastrukturę dydaktyczną i naukową, a także środki wsparcia dla studentów,
  - i) **funkcjonowanie systemu informacyjnego**, tj. sposobu gromadzenia, analizowania i wykorzystywania stosownych informacji w zapewnieniu jakości kształcenia,
  - j) publiczny **dostęp** do aktualnych i obiektywnie przedstawionych **informacji o programach studiów, zakładanych efektach kształcenia, organizacji** i procedurach toku studiów,
- 3) jednostka dokonuje **systematycznej oceny** efektywności wewnętrznego systemu zapewniania jakości, a jej wyniki wykorzystuje **do doskonalenia polityki zapewniania jakości** i budowy kultury jakości kształcenia.

Wewnętrzny system zarządzania jakością kształcenia – zasady ogólne

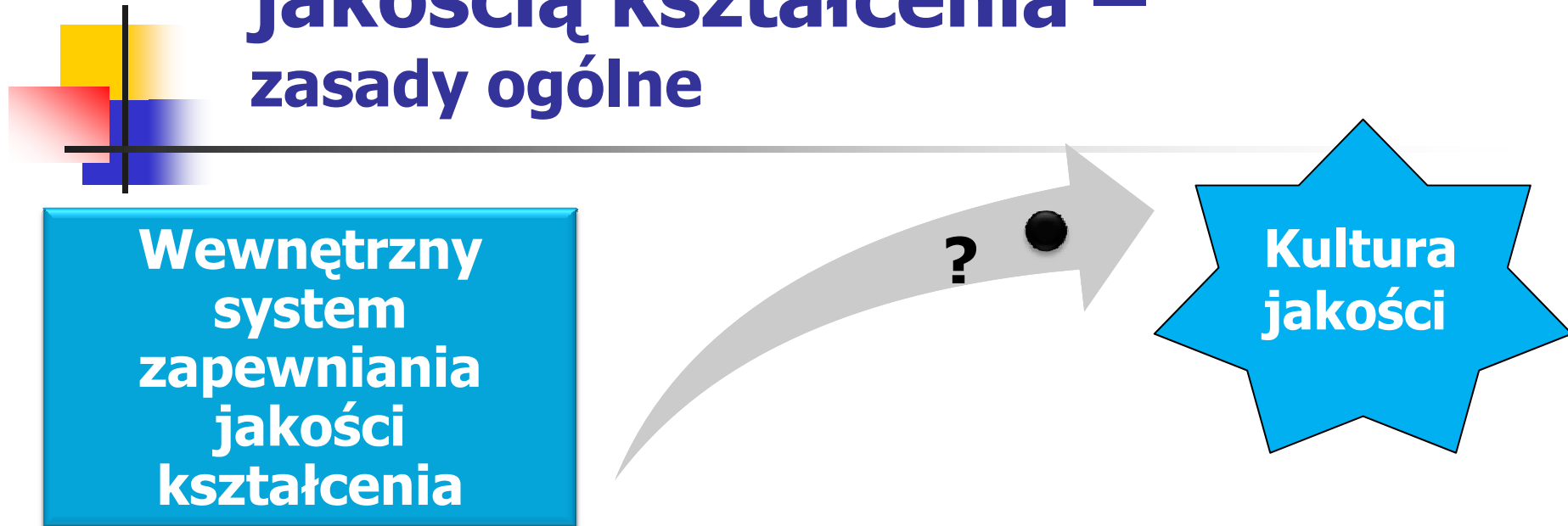
Czym nie jest, nie może być?

- Najwyższą Izbą Kontroli
- Przeregulowaniem systemu kształcenia
- Nadmierną biurokracją
- Ograniczeniem kreatywności, innowacyjności...

Czym ma być?

- Drogowskazem do KULTURY JAKOŚCI

Wewnętrzny system zarządzania jakością kształcenia – zasady ogólne

Główne zasady:

- Wprowadzanie uczelnianego SZJK z uwzględnieniem autonomii wydziałów
- Elastyczność systemu – w celu zachowania różnorodności i jednocześnie spójności z misją uczelni
- Uwzględnienie pracowników, studentów, doktorantów, słuchaczy studiów podyplomowych, absolwentów oraz innych interesariuszy zewnętrznych w systemie
- Wewnętrzny SZJK jest drogowskazem do kultury jakości

Wewnętrzny system zarządzania jakością kształcenia – zasady ogólne

Równowaga pomiędzy:

**procedurami i
strategią
zapewniania
jakości**

- jednakowe standardy
- nadzór
- kontrola
- .....

**instytucjonalną
różnorodnością i
kreatywnością**

- przydatność do określonego celu
- poprawa
- zaufanie
- .....

USZJK w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

UCZELNIANY SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ KSZTAŁCENIA

UCZELNIANA RADA DS. JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

Komisja ds.
Zapewnienia
Jakości
Kształcenia

(KZJK)

(RJK)

Komisja ds.
oceny Jakości
Kształcenia

(KOJK)

WYDZIAŁOWE KOMISJE DS. JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

Zespół ds.
zapewnienia jakości
kształcenia

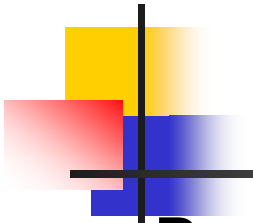
(WZZJK)

Zespół ds. oceny
jakości kształcenia

(WZOJK)

Biuro Rady ds. Jakości Kształcenia

USZJK w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

- od stycznia 2010

Prace organizacyjne i szkoleniowe

Akty prawne UAM; określenie polityki; tworzenie struktury

Opracowanie procedur zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia

Seminaria informacyjne dla WZOJK i całego środowiska akademickiego

Szkolenia trenerów w zakresie tworzenia progr. kształcenia do pracy na wydziałach

Szkolenia z udziałem ekspertów zewnętrznych

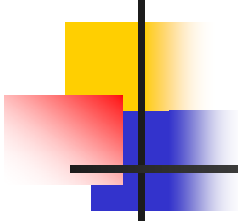
Badania jakości

Opracowanie i przeprowadzenie ogólnouniwersyteckiej ankiety studenckiej oceniającej jakość kształcenia na UAM

Opracowanie wydziałowych arkuszy samooceny

Opracowanie wyników w/w badań i przeprowadzenie analizy SWOT

Opracowanie propozycji działań na rzecz doskonalenia jakości kształcenia na poziomie centralnym i wydziałowym

Badania jakości kształcenia – pierwszy cykl badań – przykład UAM

Dokumenty opracowane przez RJK – przykład UAM

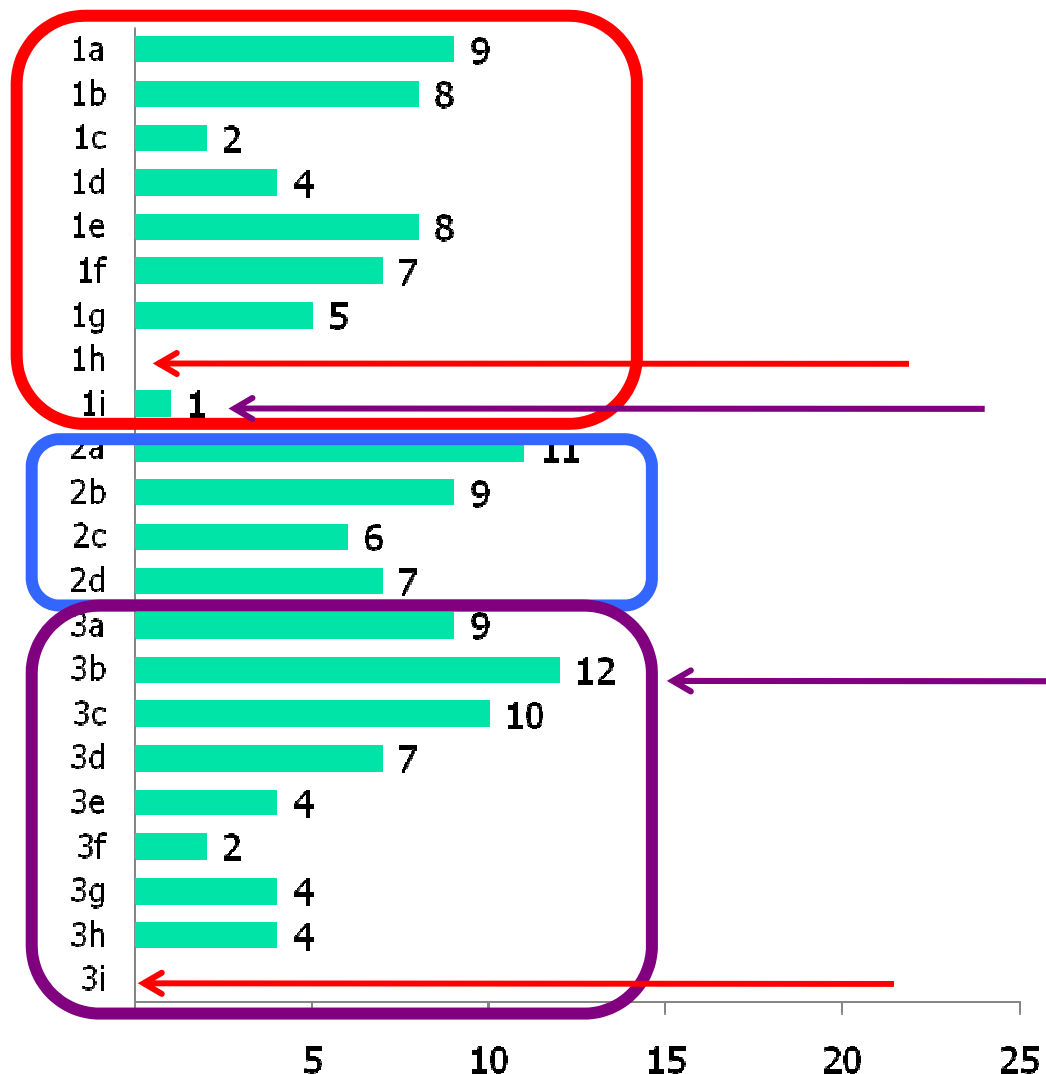
- Raport z badań jakości kształcenia na UAM prowadzonych za pomocą ankiet studenckich
- Raporty z badania jakości kształcenia obejmujące ocenę własną wydziałów w zakresie:
  - Programów kształcenia
  - Metod kształcenia i oceniania
  - Organizacji studiów
  - Systemów informacyjnych
  - Kadry nauczającej
  - Warunków technicznych realizacji programu kształcenia
  - Form promocji i oceny jakości kształcenia
- **Rekomendacje Rady ds. Jakości Kształcenia dot. doskonalenia jakości kształcenia na UAM** (zamieszczone na stronie USZJK w styczniu 2011)

ANALIZA PROGRAMÓW KSZTAŁCENIA – przykład UAM

Przykład korelacji efektów kształcenia dla całego programu z efektami kształcenia dla przedmiotów

Wydział X Kierunek Y

- Liczba przedmiotów: **25**
- Efekty kształcenia dla programu studiów:
  - **1a:i – Wiedza**
  - **2a:d – Kompetencje społeczne**
  - **3a:i – Umiejętności**
- Interpretacja:
Długość słupka odpowiada liczbie przedmiotów, na których realizowany jest dany efekt kształcenia.
- Min 0 - Max 25

Plany działań wynikające z pierwszego cyklu badania jakości kształcenia na UAM – przykład rekomendacji w 2010

CEL	PROPONOWANE DZIAŁANIA	
	POZIOM JEDNOSTEK (WYDZIAŁÓW / INSTYTUTÓW)	POZIOM CENTRALNY
Określenie strategii kształcenia w jednostkach.	Przygotowanie dokumentu przedstawiającego strategię kształcenia w jednostce.	
Weryfikacja opisów programów kształcenia pod kątem zgodności efektów kształcenia opisanych dla całego programu z efektami kształcenia opisanymi dla przedmiotów.	1) Opracowanie w każdej jednostce przynajmniej jednego wzorcowego programu studiów zgodnego z zasadami opisów efektów kształcenia oraz form kształcenia i oceniania (wg Krajowych Ram Kwalifikacji, które będą wdrożone po wprowadzeniu nowelizacji ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym). Działanie to będzie poprzedzone seminariami konsultacyjnymi i warsztatami. Termin realizacji będzie uzależniony od terminu seminariów i warsztatów.	Uchwała Senatu Organizacja szkoleń

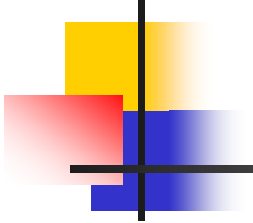
Propozycje RJK UAM dot. działań wydziałowych w semestrze letnim 2010/11 i zimowym 2011/12

Wydziały **autonomicznie** decydują o priorytetach działań podnoszących jakość kształcenia biorąc pod uwagę rekomendacje RJK i własne analizy

Ze względu na terminy wynikające z nowelizacji Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym z dnia 18 marca 2011 konieczne jest:

informowanie (szkolenie) społeczności akademickiej na wydziałach nt. tworzenia programów studiów w oparciu o efekty kształcenia i doboru metod kształcenia i oceniania

USZJK w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

- prace aktualnie prowadzone

- Kolejny cykl analizy jakości kształcenia, opracowanie nowych ankiet, nowych arkuszy samooceny jednostek
- Tworzenie nowych uchwał senatu i zarządzeń rektora
- Dostosowanie procedur działania USZJK do nowych rozporządzeń ministra i ustawy PSW
- Szkolenia w zakresie działań „wymuszonych” przez nowe rozporządzenia ministra

Zadania wewnętrznego SZJK - dylematy

- Czy na poziomie uczelni prowadzić kontrolę działań wydziałowych w zakresie weryfikacji efektów kształcenia na kierunku, dostosowania metod kształcenia i oceniania do EK, właściwego przyporządkowania ECTS i zgodności z misją uczelni?

Za i przeciw....

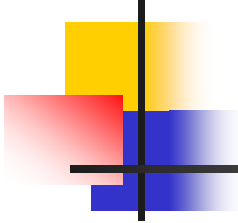
Poziom ogólnouniwersytecki:

- jednakowe procedury ☞
- ograniczanie różnorodności ☞

Poziom wydziałowy:

- różne procedury ☞
- zachowanie różnorodności ☞

Uczelnie autonomicznie podejmują decyzje w tym względzie

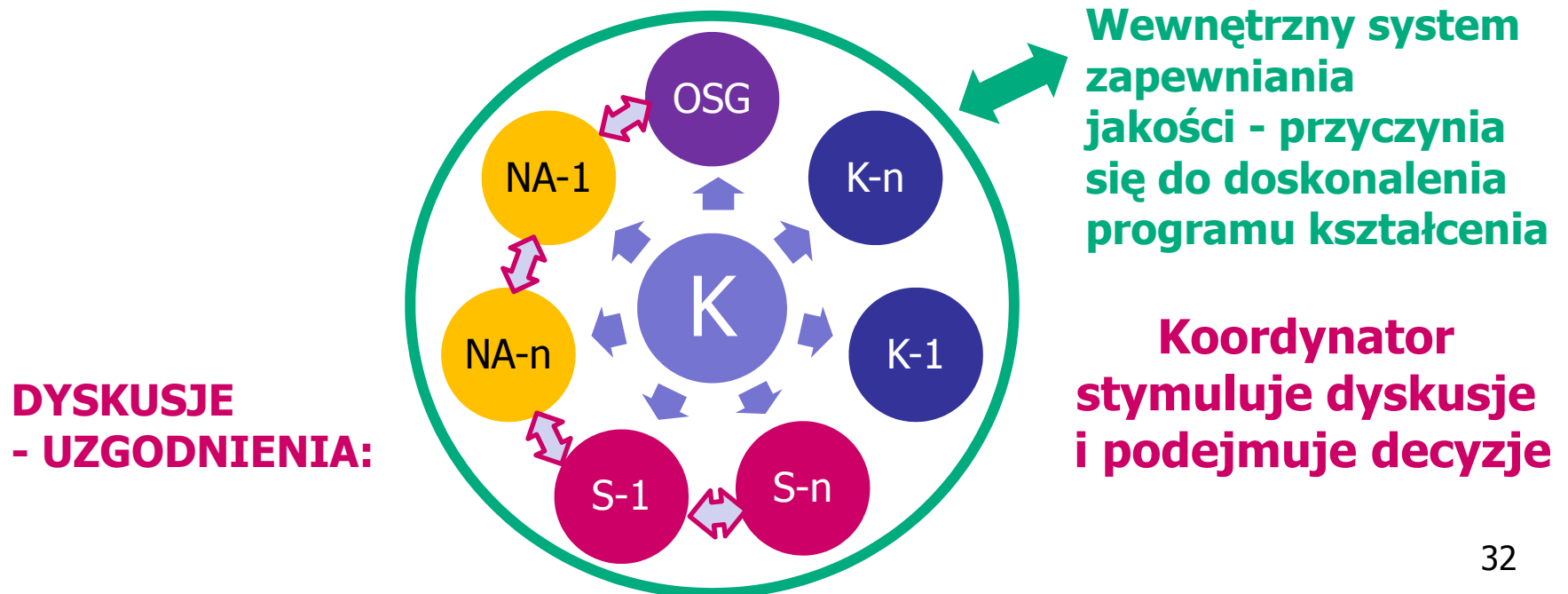
Elementy samooceny jednostek w zakresie kształcenia

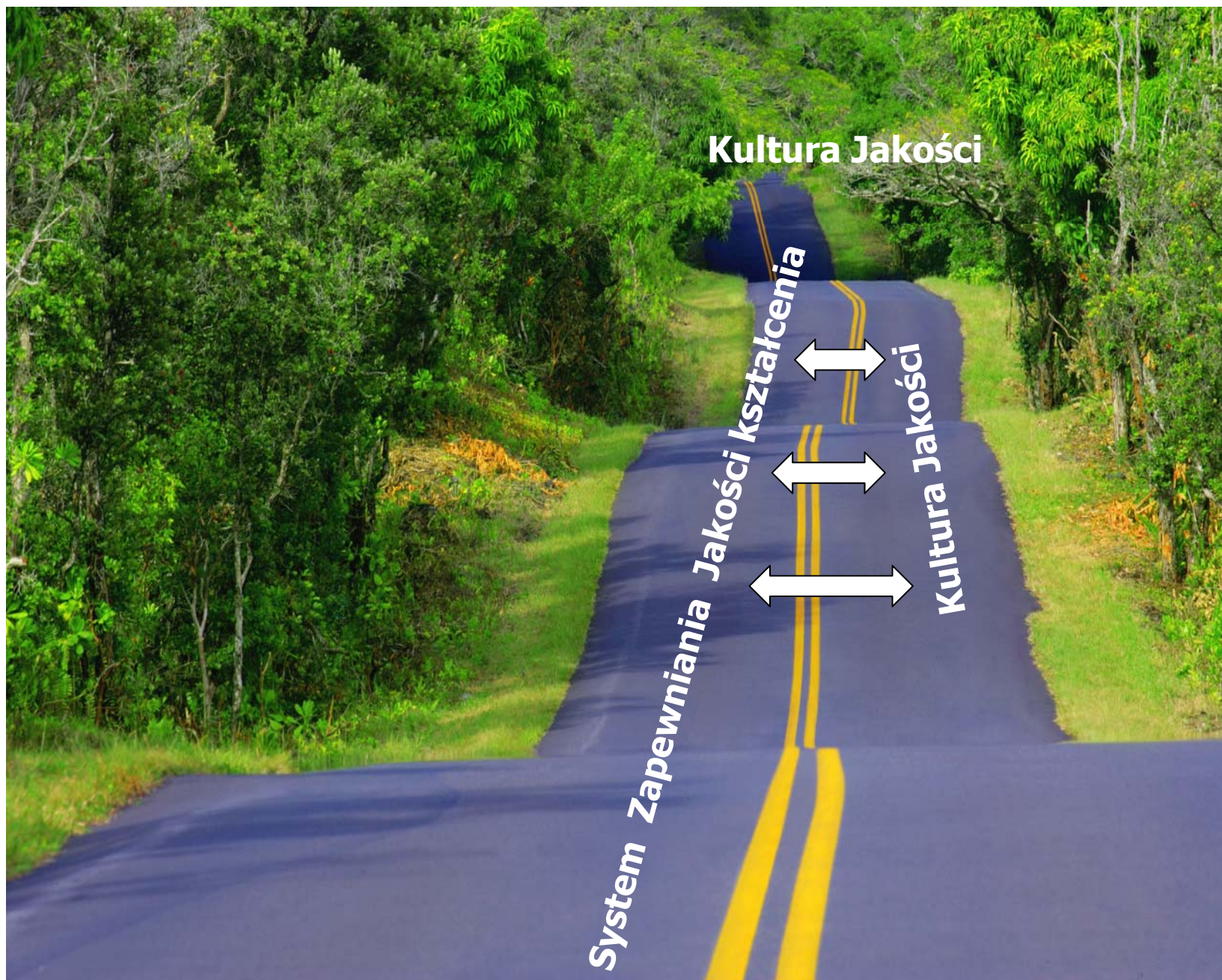
- Programy kształcenia
  - Efekty kształcenia na kierunku
  - Efekty kształcenia w module
  - Metody kształcenia i oceniania
  - ECTS
  - Organizacja studiów
- Systemy informacyjne
- Kadra nauczająca
- Warunki techniczne realizacji programu kształcenia
- Formy oceny jakości kształcenia

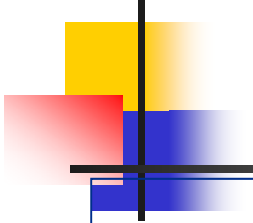
Zarządzanie programem kształcenia

- Koordynator programu (K)
- Nauczyciele akademicki (NA) realizujący program
- Studenci (S)
- Otoczenie społeczno-gospodarcze (OSG)

Dziękuję za uwagę

www.ekspercibolonscy.org.pl

- harmonogram seminariów
- prezentacje ze spotkań
  - ANKIETY